

Lászlóffy Aladár
Ballada a kulcsokról*

Milyen fontos és milyen szomorú,
hogy mindeneknek ára háború,

hogy ha közös szülőhelyünk e föld,
Káin-Ábelt kell játszsz, hogy örököld,

viszály, vadászat eredménye már,
hogy napról-napra kenyeret találj,

hogy győztesé a betevő falat
s a vesztesé lehet ma elmarad,

mert megszeretted ugyanazt a nőt,
vetélytársad párbajban kell lelődd,

hogy anyát s anyanyelvet s gyermeket
nyerhess, a bűnt is elkövetheted...

Terem, mi terem, kérdés: hogy mi fán?
Minden mi szent, másnak lehet profán.

Ő téged gyilkol, te meg őt vered,
csak együtt vagytok mégis emberek.

Keresték mindig, kutatták nagyon,
hogy hova lett az örökölt vagyon...

Különben minden régen tudható,
a tanításod volt a tiszta tó,

csak én szívesen csapom be magam,
mert ázsiád nem Ázsiában van

és ínségem nem kinti sivatag:
én, Jónás faltam fel a cethalat.

Ó mennyi neved volt és lesz, Uram,
s még ugyanaz és ugyanannyi van:

* Közöletlen versek s kötetben még meg nem jelent esszék.

elűzhetetlen *ma* és örök *itt* –
s én keresem a helyzet kulcsait.

Körül kopott hegyláncok ormain
idő borong a múltak várain

s hiába lesznek végül is romok
oszlopos, íves, tornyos templomok,

előbb büszkén felzúgott bennük a
repeső közös érzés dallama,

mikor nyelv-, érdek- s indulattalan
szólt Isten rád, s szóltál hozzám: *ma van,*

tegnap volt, Uram s holnap is leszen,
így, együtt a tiéd a két kezem!

Keresték aztán, kutatták sokat,
hová tette Péter a kulcsokat?

Add, annyit adj s ezt tudni már elég,
hogy követed s eltartóm: ez a kéz

nem lobogók nyelén, nem kardokon,
mindenki tíz ujjával *így* rokon,

hogy kettős kulcs, mely minden zár fölött
gyakorolhatja végtelen erőd –

ha addig ki nem irt egy háború...
Milyen fontos. És milyen szomorú.

1993

A testen túl

Elkésett hajtás, nem számol az ősszel –
Belső parancsa fennebról ered.
Te aki törpe évszakokból jössz el,
telelni elbújsz, mint az egerek –
már irigyelni kezded őt, a bátrát,
akit közel-körülmény riaszt,
nem lépeget, ha indul: végig vágat,
nem kéri, várja, lesi a tavaszt:

Elkésett hajtás: pár hónap s lefagyva
elrettentő példa vagy vértanunk!
Örök kérdés: a testre vagy az agyra
bizatik... hárul... támaszkodhatunk...?

Elkésett hajtás, nem számolt a dérről,
belső parancsa fennebról való.
Mint Rajnákon, Dunákon – ő a vérrel
amit szállíttat – nem az elhaló,
a pusztuló világ anyaga lenne,
hanem az új, a végleges levél
s az Isten életüzenete benne –
ő végig ennek tudatában él.
Nem jobb neki e lelkes tévedéssel?
Te kitelelsz, hogy venyige maradj
s a végleges virággal végig késel...
az agy is test – de nem a test az agy.

1996

IX 19.
m/1-9

JUHÁSZ FERENCNEK

Hetevenként, mondjátok az orvosok,
kiavekölés, szívfajlás, a szat
eresedő és nyulandó kapereg,
mint hi is bevonul, kedves.

Mert hitevenként újrapüsités:
agyékent, pépént, bencént, vait. s nyint,
sz. másik nyobant, ácsorog ma ott
annak, hűt répell a pólya kózzal.

Uttint nyogalmus megnyálly ^{hanygalmat,}
tízperes vonulata fel, a nagy nyaral
tízperes a kizit, s bog - diaszitit
vonulata felbe, hi-be, vajtad at.

Ita valamennyis megpi elhívem,
hogy hűt er nullán min, meg renk. san:
elzítelit, mint halott keszesent
a bebreverig meitvódi-erít,

annak meserott, hogy a hálkancú
várakozata becsinál. Nyen becsin.

Barátom, nagy várakozás ut a nyelvének
nagyri versendare kinyevelt,
hi nagyott nyelvének nagy kizit,
mint a mi testül-leltül kizitall

Juhász Ferencnek

Hétévenként, mondják az okosok,
kicserélődnek sejtjeink, a sok
esendő és mulandó kipereg.
Mint ki- és bevonuló hadsereg.
Mert hétvenként újraépülünk:
ágyékunk, gégénk, bendőnk, szánk és szűnk –
egy másik szobra ácsorog ma ott
annak, kit régen a gólya hozott.
Mint szorgalmas megszálló hangyahad,
tízszer vonultak fel a nagyszavak,
tízszer a kicsik, s báj-dinasztiák
vonultak félre, ki-be, rajtad át.
Ha valamiképp mégis elhiszem,
hogy hét év múltán nincs meg senki sem:
elsejtelik, mint halott csecsemőt
a hetvenévig működő erőt, –
annál mesésebb, hogy a költemény
varázslata bennünk ilyen kemény.

Barátom, nagy varázsló, kit a nyelv
magyari verscsodára kiszemelt,
ki nagyobb versországban vagy király,
mint ami testül-lelkül körüláll,
barátom ez a szelíd hatalom,
e tengerszónyi nyelvi Balaton,
e szósziklából font Kárpátkanyar,
ez tudja mindig s érti, hogy magyar.
Tékozló ország. Egyre boldogabb,
mert búza mellé betű volt a mag,
mert volt miből, mert tékozolhatott,
mert a te gazdagságból kapott.
Neved megél, míg ez a vad, kemény
és drága szép sárkányfogvetemény,
képzelt élőid és halottaid
hetvenkedőn újraépülnek itt.
Ez a mi csendes szóajándokunk
s ez, ami menti mindig, hogy vagyunk.
Az Isten, aki erre kiszemelt
kis Tézeuszt teremtett így: EMELD!
S erőnk amelyet ehhez adagolt,
hála neki, ugyancsak tőle volt.

Barátságosan nevetséges ez
 a masírozó kis sejtahadsereg,
 e hétmérföldes sejt-versláb-roham.
 Elnézlek téged most, s nézem magam:
 ilyenformán ki éppen érkezik –
 Juhász Ferencekből a tizedik,
 egy frissen hetvenéves, harmatos,
 csak másképp számozott Károly s Lajos.
 Itt benn kőműveskelemenkedik
 a sors és sorra felfalazza itt
 vagy lerombolja, ő tudja miért
 (úgy is, ha ért, úgy is, ha mit sem ért)
 Isten hol vég-, hol homokvárait:
 egy-egy Ferencet, Sándort vagy Alit...

Orbán Balázs

(1830. február 3. – 1890. április 19.)

„A Székelyföld leírása a népi terem-
 tőerő emlékműve – állapítja meg Kós
 Károly. – Olyan demokrata tudós alkotá-
 sása, aki a nép alkotómunkájának csodá-
 lása közepette is helyes történelmi
 érzékkel különbözteti meg a népi
 életmód és kultúra életrevaló elemeit
 azoktól, melyek már a múltéi.”

Egy fél évtizednyi (hat év) az az
 idő, mely alatt gyalog, néha lóháton
 bejár félezer helységet, felmászik a
 templomtornyokba, csúcsokra, há-
 gókra, felkeresi elpusztult falvak és
 várak fellelhető maradványait, leeresz-
 kedik bányákba, barlangokba. Sátor-
 ban, pásztorkunyhóban, vagy ha úgy
 hozza a körülmény, a szabad ég alatt
 tanyázik éjszakára. Közel hatvanéves,
 mikor a fogadott egylovas szekér csak
 a város széléig kell, különben gyalog
 járja be Torda környékét is, beszéd-
 be elegyedik minden útjába vető-
 dő mezei emberrel, kezében notesz,
 mindent gondosan felír; egyik ilyen,

nyomatott címkével ellátott, zseb-
 hordható jegyzőkönyvecskéjét a ma-
 rosvásárhelyi Teleki Téka kéziratára
 őrzi. Ugyanabból a korból való, mikor
 a nóta szerint, akkora a kerek zsemle,
 hogy ketté kéne vágni ahhoz, hogy
 a zsebbe férjen. Ingyen nem fogad
 el semmit, nem akar terhére lenni
 senkinek.

Orbán Balázs nem egyszerűen
 első, hanem sok mindenben mind-
 máig felülmúlhatatlan az ő elsőségé-
 ben. Van, amit ma már abszurd volna
 ugyanúgy tenni, végezni, de mekkora
 nyereség, hogy ő ott úgy járt el. Tény-
 kedése táplálja a hitet, hogy minden
 valahol csak megmarad. Többek közt
 az ilyen alapos munkások munkáiban.
 Ő odafigyel az elfelejtett források-
 ra; szó szerint, teljes terjedelemben
 közli a már akkor nehezen elérhető
 vagy provinciális forrásokat. És ezeket
 mindig pontosan jelzi. Felismeri a
 jelenségek bonyolult kapcsolatait, és

búvópatakként rejtező adatok nyomát is boldog kitartással képes követni. Lelkiismerete és lelkes kutatómunkája többnyire meg is védi a túlzásoktól.

A különböző ajkú népek termékeny együttműködésének meggyőződése híve, aki az adatok bőségének birtokában az Erdélyben élő népek, nemzetiségek közötti igenis szerves és nagyon termékeny, évszázados kapcsolatokat, kölcsönhatásokat is felmutatja mint az egymásrautaltság dokumentumait. Szó szerint is kifejezi ebbéli meggyőződését: „...a népek egymáshoz való közeledésének nálam senki se nagyobb barátja.” Helynevek, mondák, viseletek, étkek, táplálkozási szokások, építkezés, tánc, szakszókincs kifogyhatatlan területein követi ezt nyomon, a véres testvérháborúk ellenkező történelmi példaanyagán is keresztültörve, mint a megmaradó élet egyetlen igazán fontos tanulságát. Magyarok, románok, szászok, szerbek, örmények, zsidók, lengyelek,

törökök, tatárok, vallonok, taljánok rajzása; Erdély s a szomszédos régiók közötti gazdasági és kulturális kapcsolatok, érzelmi és politikai kötelekek, szálak, néha csak egyedi esetek, de általános értékű szimbólumok hálózatának emlékei; a hordák útjába esők szomorú pusztulása és fogcsikorgató feltámadása, a szerencsésebb tájszigetek, földrajzi enklávék oázisában megmaradók csendes és csodás, mert termékeny virágzása – ez az egész lüktetés a nagy történelmi kohó működését érzékelteti az ő tolla nyomán.

Orbán Baláznak fő érdem jut az Erdélyben oly fejlett s tudományt segítő néprajzi köztudat kialakításában, ma is élő tradícióinak megalapozásában. Ezt már kortársai is elkezdték felismerni, s mindezek miatt fontos ma is ennek az intézményembernek százesztendő kalendárium.

Keresztény Szó, 1990. április 22.

Készenlét

„Nagyasszonyunk, hazánk reménye, bús nemzetünk, ó, el ne hagyj”... Valami szövegváltozat ez, az idő mindig ködösítő mélyéből, vagy csak az emlékek játszanak velem, annak pusztá hangulatára szorul el a torkom, hogy a képernyőről hallom, hihetetlen helyszíni közvetítésben zeng az orgona és az ének, mintha valaha, egy véres háború utáni hónapokban, egy kisváros belövésektől romos, vidéki, ősi templomában énekelné egy zokogó közösség, melyhez gyermekfővel tartozom. És pereg a könny anyám arcán, nénik, bácsik arcán, az esperes úrén, arcokon, melyekről az öröm s a

szeretet megnyugtató sugárzását szereti inkább látni a gyermek, felnöttek ábrázatán, akik annyi mindent tudnak és értik ezt is, a titkot, hogy mennyivel több, zengőbb, égetőbb és építőbb most ez az egyszerű vasárnapi szertartásnál, azért is van benne, lázadás, annyi minden után, annyi minden végén, amint anyám meg is súgja, arra a belénk nevelt, belénk épített fontos kis érzékre apellálva, a megértő titoktartásra. Ezért is maradhattunk meg. Ezért úgy marad meg ez is, azóta is, én már örökre úgy tudom, hogy tiltott ének, ahogy az Rass Károly bácsi aranymiséjén belém égett.

Mennyi sebhely alól gyógyul mindig elő a világ arca a szeretet s a szabadság leghalványabb szellőjének cirógatására? Milyen kevés kell az emberi lénynek a regenerálódáshoz, ha abbamarad körülötte a világ szervezett elszegényítése!

Elszegényítették körülöttünk a világot. Lehet, csak összebújni tudunk igazán. A végtelenségig átélt életveszély s a szegénység összehajtó ereje. Mindezek a maguk tényszerűségében is beépültek életünkbe, és mind felügyeltek arra, hogy az ember végül örök időkre csak egyféleképpen reagáljon valamire. Ez adja azt, hogy mindnyájunkban lakik egy ember, akire számítani lehet. A gyermekkorban meggyőző erővel

átélt eszmények segítik vagy nyomorítják, de edzik az élt odaemelkedni vagy zsugorodni, olyan emberré lenni, aki ismeri a diadalmas szeretetet s az alázatot is, a közösen fontosabb erények érdekét. A lélek felfogja, mi van, és remeg attól, ami következik, az örömtől vagy a félelemtől reszket. Időkbén, melyeket nehéznek tartunk, egy világban, amely rendkívüli állapotként folyik tovább évtizedszámra, megszoktunk valami állandó készenlétet. Íme, én elbocsátlak benneteket, mint juhokat a farkasok közé – mondja Máté –, legyetek azért okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok.

Keresztény Szó, 1990. április 29.

